

Zpráva o šetření ve věci stížnosti na nevhodné chování soudkyně

Pan A., bytem xxxx (dále jen „stěžovatel“), a jeho právní zástupce pan B., advokát, se sídlem yyyy (dále jen „právní zástupce“), nesouhlasili s tím, jak místopředseda a předsedkyně Okresního soudu v Třebíči a místopředsedkyně Krajského soudu v Brně, pověřená řízením pobočky v Jihlavě (jako orgány státní správy soudu), vyřídili jejich stížnosti na nevhodné chování soudkyně v řízení o svěření nezletilé dcery do péče a určení výživného po dobu do i po rozvodu.

A. Shrnutí závěrů

- **Vedení Okresního soudu v Třebíči pochybilo, když stížnosti vyřídilo jako nedůvodné,** jak ve vztahu k námitce týkající se povinnosti mluvit vestoje, tak ve vztahu k námitce týkající se zákazu pořizování zvukového záznamu z jednání. Nesprávný postup vedení Okresního soudu v Třebíči **napravilo vedení Krajského soudu v Brně** (blíže viz část C.1 a úvod části C.3 zprávy).
- S ohledem na význam zásady veřejnosti a ustálený výklad Ústavního soudu **se státní správa soudu musí zabývat námitkou, že soudce znemožnil pořizování zvukového záznamu, aniž by k tomu byly dány zákonné důvody.** Státní správa soudů se takovou námitkou může zabývat jak při výkonu dohledových oprávnění, tak při vyřizování stížností na nevhodné chování soudních osob a narušování důstojnosti v řízení (blíže viz část C.2 zprávy).
- **Způsob vyřízení stížnosti na nevhodné chování soudních osob nezakládá nevhodné chování funkcionářů soudu** (předseda, místopředseda soudu). Může však založit jejich kárnou odpovědnost (blíže viz část C.3 zprávy).

B. Skutková zjištění

Stěžovatel zastoupený právním zástupcem je účastníkem řízení ve věci svěření nezletilé dcery do péče a určení výživného pro dobu do i po rozvodu vedeném u Okresního soudu v Třebíči.¹ Rozhodující soudkyní v řízení je JUDr. Bibiana Holubová (dále jen „rozhodující soudkyně“).

Stěžovatel i jeho právní zástupce nesouhlasili s postupem rozhodující soudkyně, která jim během soudních jednání opakovaně zakázala pořizovat zvukový záznam z jednání, aniž by k tomu měla legitimní důvod, a která právního zástupce stěžovatele opakovaně vyzývala k tomu, aby kladl otázky vestoje i v případech, kdy nepromlouval k soudu. Podali postupně dvě stížnosti na nevhodné chování rozhodující soudkyně, nesouhlas s vyřízením druhé stížnosti a současně stížnost na nevhodné chování místopředsedy Okresního soudu v Třebíči JUDr. Františka Fruly (dále jen „místopředseda okresního soudu“) v souvislosti s tím, jak vyřídil druhou stížnost.

1 Řízení vedené u Okresního soudu v Třebíči pod sp. zn. 11 Nc 1005/2019, 11 P a 2c 20/2019.

B.1 Stížnosti a jejich vyřízení

Obsah stížností a jejich vyřízení vedením Okresního soudu v Třebíči (dále také „okresního soudu“) a vedením Krajského soudu v Brně (dále také „krajského soudu“) je klíčový pro posouzení případu, proto jej v následujících částech rozeberu podrobněji.

B.1.1 1. stížnost k vedení okresního soudu na nevhodné chování soudkyně (30. 5. 2019) a její vyřízení místopředsedou okresního soudu (26. 6. 2019)

V souvislosti s jednáním soudu, které proběhlo dne 20. května 2019, podal právní zástupce **stížnost**, v níž mj. namítal, že:

- K jeho oznámení při jednání, že bude pořizovat zvukový záznam, rozhodující soudkyně sdělila, že pořízení záznamu umožní pouze v případě, že bude souhlasit protistrana. Protistrana vyslovila nesouhlas, soudkyně proto pořízení zvukového záznamu nepovolila. Jiné důvody rozhodující soudkyně neuvedla. Soudem audiozáznam pořizován nebyl.²
- Rozhodující soudkyně právního zástupce opakovaně nabádala, aby při kladení otázek stěžovateli a svědkům kladl tyto otázky vestoje – k jeho námitce, že mu to právní předpisy neukládají, rozhodující soudkyně mj. uvedla, že pokud výzvu neuposlechne, bude to pro něj mít fatální následky.
- Během jednání podal právní zástupce námitku podjatosti, rozhodující soudkyně na to sdělila, že o ní rozhodne na konci jednání (ačkoliv o ní měla rozhodnout bezprostředně), a ani na konci jednání tak neučinila.

1. stížnost vyřídil místopředseda okresního soudu. Ve vyřízení popsal, jak stížnost prověřil a vyhodnotil ji jako částečně důvodnou. Ve vyřízení uvedl, že:

- Zákaz pořizování zvukového záznamu je (vzácná) výjimka z pravidla, podle kterého jsou účastníci řízení a jejich zástupci oprávněni pořizovat takové záznamy bez omezení a toliko s vědomím soudce. Místopředseda okresního soudu zdůraznil, že tato zásada nabývá na významu zvláště tehdy, když není možno průběh jednání zaznamenávat ve formě zvukového záznamu soudem jako součást spisu, jak zásadně předpokládá § 40 občanského soudního řádu. Dále uvedl, že „procesním pochybením soudkyně, jak vyplývá z protokolu o jednání (...), bylo i to, když nepřipustila pořízení zvukového záznamu, že o Vašem návrhu nerozhodla procesním usnesením (...). S odkazem na rovnost stran či tvrzení přednesené matkou, resp. její právní zástupkyní, ovšem to podle mého názoru nevylučovalo to, aby Vám pořízení zvukového záznamu z jednání nebylo umožněno.“
- V ostatních částech shledal stížnost nedůvodnou – požadavek klást otázky vestoje podle něj vyplýval z toho, že byly kladeny prostřednictvím soudu, jednací řád³ proto

2 Podle § 40 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“).

3 Ustanovení § 13 odst. 2 zákona č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „jednací řád“). Podle tohoto ustanovení: „K senátu (samosoudci) se mluví jen ve stoje. Předseda

porušen nebyl. Pokud jde o procesní postup soudkyně v průběhu jednání, dokazování po vznesené námitce podjatosti a otázky protokolace jednání nespadají pod jeho přezkum.

- Vyřízení stížnosti předloží předsedkyni okresního soudu k seznámení a případnému postupu dle § 88a zákona o soudech a soudcích,⁴ který považuje za dostatečný (výtku).

Právní zástupce následně **požádal místopředsedu okresního soudu o upřesnění**, jaká opatření k nápravě byla přijata s ohledem na částečnou důvodnost stížnosti. Místopředseda okresního soudu jej vyrozuměl,⁵ že rozhodující soudkyni byla udělena výtku jak pro nepřipuštění zvukového záznamu, tak proto, že o tomto zákazu nerozhodla procesním způsobem. Místopředseda okresního soudu zopakoval, že stížnost byla nedůvodná, pokud jde o povinnost klást otázky vestoje, upřesnil však, že to platí pouze v případě, že jsou otázky kladeny prostřednictvím soudu. Pokud jsou otázky kladeny přímo procesním stranám či svědkům, jednací řád ani jiný předpis neupravuje povinnost klást takové otázky vestoje.

B.1.2 2. stížnost k vedení okresního soudu (9. 12. 2019) a její vyřízení místopředsedou okresního soudu (17. 12. 2019)

V souvislosti s jednáním, které proběhlo dne 13. 11. 2019, podal právní zástupce **2. stížnost na nevhodné chování rozhodující soudkyně**, v níž mj. uvedl, že:

- V úvodu jednání rozhodující soudkyně uvedla, že průběh jednání bude zaznamenáván na zvukovém nosiči (CD) ve vlastnictví soudu s tím, že předpokládá, že požadavky na (vlastní) nahrávání nebudou vzneseny. Poté, co právní zástupce dal na vědomí, že nahrávat zájem má, vydala rozhodující soudkyně usnesení, že pořizování zvukového záznamu na zařízení advokáta se zamítá. Z protokolu vyplývá, že rozhodující soudkyně zákaz odůvodnila tím, že právní zástupce má možnost požádat o CD se záznamem, že citlivé údaje zaznamenané na nosiči není vhodné šířit mezi další osoby. Námitku, že nenastal zákonem předvídaný důvod pro zákaz nahrávání, rozhodující soudkyně nevyřídila – podle právního zástupce tak rozhodující soudkyně opakovaně porušila zákon.
- Rozhodující soudkyně opětovně požadovala, aby právní zástupce při kladení otázek protistraně a svědkům stál. Právní zástupce označil jednání rozhodující soudkyně za nevhodné a šikanózní s tím, že se s něčím obdobným u soudu doposud nesetkal. Lze podle něj pochybovat o nestrannosti rozhodující soudkyně.

senátu (samosoudce) však může dovolit osobám, jejichž věk nebo zdravotní stav to odůvodňuje, aby při přednesech i výpovědi seděly.“

4 Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o soudech a soudcích).

5 Sdělením ze dne 25. října 2019.

2. stížnost vyřídil opět **místopředseda okresního soudu**. Stížnost vyřídil jako nedůvodnou. Ve vyřízení uvedl, že:

- O požadavku na nahrávání rozhodující soudkyně procesně rozhodla a své rozhodnutí zdůvodnila. V takovém případě nelze přezkoumat postup v rámci stížnostního mechanismu, došlo by k zásahu do principu nezávislosti soudce.
- K požadavku hovořit vestoje – dle § 13 odst. 2 jednacího řádu se k soudci hovoří jen vestoje. Z protokolu a záznamu soudu vyplývá, že rozhodující soudkyně vyzvala, aby právní zástupce při kladení otázek svědkyni stál, protože otázky jsou kladeny prostřednictvím soudu. Poukázal dále na pravomoc rozhodující soudkyně řídit jednání dle § 117 odst. 1 občanského soudního řádu.⁶ Požadavek na kladení otázek vestoje byl proto opodstatněný.

B.1.3 Nesouhlas s vyřízením 2. stížnosti a současně stížnost na nevhodné chování místopředsedy okresního soudu (13. 1. 2020) a vyřízení nesouhlasu a stížnosti

Právní zástupce ve společném podání uplatnil **nesouhlas s vyřízením 2. stížnosti** a současně podal **stížnost na nevhodné chování místopředsedy okresního soudu**. Tu odůvodnil tím, že místopředseda soudu řádně neprošetřil stížnost na jednání rozhodující soudkyně a toleruje rozhodující soudkyni postupy zcela nevhodné a pro justici nedůstojné. Tím se podle právního zástupce sám místopředseda dopustil nevhodného chování.

K vyřízení podání byla příslušná vedení dvou soudů – okresního i krajského (viz dále).

Stížnost na nevhodné chování místopředsedy okresního soudu **vyřídila předsedkyně Okresního soudu v Třebíči** Mgr. Ludmila Novotná (dále jen „předsedkyně okresního soudu“).⁷ Neshledala ji důvodnou. Podle jejího názoru nebylo jednání místopředsedy okresního soudu v rozporu s § 80 zákona o soudech a soudcích (povinnosti soudce), respektive s etickým kodexem soudců. Předsedkyně okresního soudu zdůraznila, že způsob vyřízení stížnosti nemůže zakládat nevhodné chování místopředsedy okresního soudu.

Nesouhlas s vyřízením 2. stížnosti na nevhodné chování rozhodující soudkyně prošetřila a **vyřídila místopředsedkyně Krajského soudu v Brně pověřená řízením pobočky v Jihlavě** JUDr. Lenka Prokšová (dále jen „místopředsedkyně krajského soudu“).⁸

Nesouhlas vyřídila jako částečně důvodný:

- V části týkající se zákazu pořizování zvukového záznamu uvedla, že rozhodující soudkyně zcela správně vydala usnesení, jež představuje jeden ze způsobů ukončení určité fáze rozhodovací činnosti soudce. Lze proto dát za pravdu místopředsedovi

6 Podle § 117 odst. 1 občanského soudního řádu: „(1) Předseda senátu zahajuje, řídí a končí jednání, uděluje a odnímá slovo, provádí dokazování, činí vhodná opatření, aby zajistil splnění účelu jednání, a vyhlašuje rozhodnutí. Dbá přitom, aby jednání probíhalo důstojně a nerušeně a aby věc mohla být úplně, spravedlivě a bez průtahů projednána.“

7 Sdělením ze dne 29. ledna 2020.

8 Sdělením ze dne 14. dubna 2020.

okresního soudu, že se nelze domáhat stížností přezkoumání postupu soudu. Proti tomuto postupu lze podat ústavní stížnost.⁹

- V části týkající se povinnosti klást otázky vestoje uvedla, že z § 13 odst. 2 jednacího řádu plyne povinnost klást otázky vestoje jen vůči senátu či samosoudci. Kromě vyhlášení rozsudku pak jiná povinnost mluvit vestoje upravena v zákoně není. Neobstojí ani argumentace, že se otázky kladou prostřednictvím soudu – to vylučuje § 13 odst. 4 jednacího řádu. Takový požadavek může být důvodně vnímán jako šikanózní a v konečném důsledku může vést k narušení důstojnosti soudního jednání.

V části týkající se povinnosti klást otázky vestoje proto místopředsedkyně krajského soudu shledala nesouhlas s vyřízením stížnosti jako důvodný a předala své závěry vedení okresního soudu, aby vůči rozhodující soudkyni přijalo vhodné opatření a seznámilo s ním jak vedení krajského soudu, tak stěžovatele.

B.2 Moje šetření – výzva vedení okresního a krajského soudu a jejich odpovědi

V rámci šetření jsem se obrátil na předsedkyni okresního soudu a na předsedu Krajského soudu v Brně JUDr. Milana Bořka (dále jen „předseda krajského soudu“). Seznámil jsem je s námitkami stěžovatele, nastínil jsem také dlouhodobý pohled ochránce na problematiku zákazů zvukových záznamů a požádal jsem je o vyjádření k námitkám stěžovatele.

Předsedu krajského soudu jsem požádal dále o vyjádření k závěru místopředsedkyně krajského soudu, který se týkal nedůvodnosti nesouhlasu s vyřízením stížnosti v části týkající se zákazu nahrávání.

Předsedkyni okresního soudu jsem požádal dále o sdělení, jaká opatření k nápravě přijala (v reakci na vyřízení 1. stížnosti, v reakci na vyřízení nesouhlasu s vyřízením 2. stížnosti ze strany místopředsedkyně krajského soudu). Poprosil jsem ji také o vyjádření ke stížnosti na nevhodné chování místopředsedy okresního soudu.

B.2.1 Odpověď předsedkyně okresního soudu

Předsedkyně okresního soudu mi sdělila,¹⁰ že v reakci na 1. stížnost byla rozhodující soudkyni udělena dne 22. července 2019 výtky.

Po přešetření 2. stížnosti místopředsedkyní krajského soudu byla rozhodující soudkyně dne 20. května 2020 seznámena se závěry prošetření stížnosti. Jako vhodné opatření k odstranění zjištěné závady bylo přijato upozornění na uvedený nedostatek – předsedkyně okresního soudu k tomu uvedla, že s ohledem na popsání jednání, kdy se jednalo o jediné a méně závažné vybočení, považuje takové opatření za dostačující.

9 Odkázala přitom na nález Ústavního soudu ze dne 14. února 2008, sp. zn. II. ÚS 2672/07.

10 Sdělení předsedkyně Okresního soudu v Třebíči ze dne 13. července 2020, sp. zn. 17 Spr 338/2020, 17 Spr 44/2020, 17 St 4/2019 (původně 17 Spr 260/2019).

Ke stížnosti na nevhodné chování místopředsedy okresního soudu opět zdůraznila, že způsob vyřízení stížnosti nemůže zakládat nevhodné chování místopředsedy okresního soudu. K tomu poukázala na § 174 odst. 2 zákona o soudech a soudcích, podle kterého je-li v téže věci stěžovatelem podána další stížnost, aniž by obsahovala nové skutečnosti, není třeba ji prošetřovat.

B.2.2 Odpověď předsedy krajského soudu

Předseda krajského soudu mě vyrozuměl,¹¹ že se seznámil se způsobem vyřízení stížností, vyžádal si protokol a zvukový záznam o průběhu jednání (ze dne 13. listopadu 2019). Uvedl, že rozhodující soudkyně v odůvodnění rozhodnutí, kterým zakázala pořizování zvukového záznamu, vůbec neuvedla skutečnost, kterou by bylo možné považovat za relevantní důvod zákazu pořizování zvukových záznamů.¹² S ohledem na platnou právní úpravu a judikaturu Ústavního soudu dospěl předseda krajského soudu k závěru, že postup rozhodující soudkyně nebyl správný.

Námítku stěžovatele a jeho právního zástupce, že rozhodující soudkyně v rozporu se zákonem zakázala právnímu zástupci pořízení zvukového záznamu, proto **vyhodnotil jako důvodnou** a o přehodnocení stanoviska vyrozuměl právního zástupce, kterému se za nesprávný postup v této věci omluvil.¹³ O změně stanoviska informoval místopředsedkyni krajského soudu a rovněž místopředsedu a předsedkyni okresního soudu.¹⁴ Předsedkyni okresního soudu požádal, aby rozhodující soudkyni seznámila s hodnocením jejího postupu v předmětné věci a písemně jí vytkla, že zákaz pořizovat zvukový záznam na zařízení právního zástupce při daném jednání se neopíral o zákonné důvody (potenciální narušení důstojnosti jednání).

V další části vyrozumění mi předseda krajského soudu nastínil svůj odlišný pohled na to, v jakém režimu by se měla státní správa soudů zabývat zákazem pořizování zvukových nahrávek. Podle předsedy krajského soudu **nejsou takové zákazy přezkoumatelné ve stížnostním řízení** jako „nevhodné chování soudních osob“. Obdobnými námitkami se mají zabývat orgány státní správy soudu v rámci dohledové činnosti jako podnětem k prošetření, zda se soudce nedopustil porušení povinností stanovených v zákoně o soudech a soudcích¹⁵ a zda nespáchal kárné provinění. Blíže tuto část odpovědi předsedy krajského soudu představím v části C.2 zprávy, kde se s ní současně vypořádám.

C. Právní hodnocení

Jako veřejný ochránce práv mohu v této věci posoudit pouze to, zda orgán státní správy soudu (předseda, místopředseda soudu) řádně vyřídil podání stěžovatele. Za řádné

11 Sdělení předsedy Krajského soudu v Brně ze dne 16. července 2020, sp. zn. St 4/2020.

12 Ve smyslu § 6 odst. 3 zákona o soudech a soudcích.

13 Sdělení ze dne 14. července 2020.

14 Sdělení ze dne 15. července 2020.

15 Povinnosti soudce stanovené v § 79 až § 83 zákona o soudech a soudcích.

považuji takové vyřízení podání, které je v souladu s právem, principy demokratického právního státu a dobré správy.¹⁶

C.1 K zákazu pořizování zvukového záznamu bez legitimního důvodu

Zákon o soudech a soudcích stanoví, že zvukové záznamy lze pořizovat s vědomím předsedy senátu nebo samosoudce. Pořizování zvukového záznamu lze zakázat jen v případě, že by způsob jejich provádění mohl narušit průběh nebo důstojnost jednání.¹⁷

Možnost pořizovat zvukové záznamy během soudního jednání je projevem ústavní zásady veřejnosti soudního jednání¹⁸ a tvoří součást práva na spravedlivý proces.¹⁹ Podle Ústavního soudu: „[s] ohledem na podstatu a význam zásady veřejnosti soudního řízení se nelze při jeho aplikaci omezit pouze na umožnění přístupu veřejnosti do soudní síně v době jednání. Tato forma je nepochybně původní a základní, avšak stejně jako jiné oblasti života a nauky i právní řád prošel vývojem, který nutně musel reflektovat nové možnosti mezilidských vztahů, vytvářených zejména rozvíjejícími se službami a technickým pokrokem. Jen v tomto úhlu pohledu je možné vnímat ustanovení § 6 odst. 3 zákona o soudech a soudcích, které reguluje možnost uskutečňovat zvukové a obrazové přenosy, resp. obrazové a zvukové záznamy. Je samozřejmé, že stejně jako základním limitem pro fyzickou přítomnost veřejnosti při jednání soudu je kapacita soudní síně, je v případě obrazových a zvukových přenosů a záznamů limitem možnost řádného a důstojného průběhu jednání. **Vylučování některé formy veřejnosti soudního jednání přitom musí vždy být propojeno s legitimním cílem, jinak se jedná o svévoli, která se zcela míjí s cílem principu veřejnosti soudního řízení, jímž je především „kontrola“ soudní činnosti ze strany veřejnosti skrze reálné poučení o tom, jak soudnictví funguje, a tím budování důvěry veřejnosti v nezávislost a kvalifikovanost výkonu soudní moci.**“²⁰

Obsah stížností adresovaných vedení okresního soudu a **jejich vyřízení místopředsedou okresního soudu** shrnuje část B.1.1 a B.1.2 zprávy. Stěžovatel a jeho právní zástupce namítali, že jim rozhodující soudkyně opakovaně neumožnila pořídit zvukový záznam, poprvé bez odůvodnění a bez procesního rozhodnutí, podruhé sice procesním rozhodnutím, ale bez uvedení zákonem předvídaného důvodu. Nutila také právního zástupce klást otázky vestoje, aniž by tento požadavek vyplýval ze zákona. Místopředseda okresního soudu nejprve vyřídil stížnost v části týkající se zvukových záznamů jako důvodnou, v části týkající se povinnosti klást otázky vestoje jako nedůvodnou za podmínky, že jsou otázky kladeny prostřednictvím soudu, druhou stížnost vyhodnotil ve vztahu k oběma námitkám jako nedůvodnou.

16 Ustanovení § 1 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv.

17 Podle ustanovení § 6 odst. 3 zákona o soudech a soudcích. Totéž ustanovení upravuje otázku pořizování zvukových přenosů a obrazových záznamů a přenosů – pro ty platí „přísnější“ režim, lze je v průběhu soudního jednání uskutečňovat jen s předchozím souhlasem předsedy senátu nebo samosoudce.

18 Zakotvené v čl. 96 odst. 2 Ústavy České republiky a v čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

19 Viz dále čl. 36 Listiny základních práv a svobod.

20 Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 14. února 2008, sp. zn. II. ÚS 2672/07. Zvýraznění doplněno.

Nesouhlas s vyřízením 2. stížnosti a jeho vyřízení místopředsedkyní krajského soudu shrnuje část B.1.3 zprávy. Vůči vyřízení druhé stížnosti se stěžovatel a jeho právní zástupce ohradili, místopředsedkyně krajského soudu shledala tento nesouhlas jako důvodný v části týkající se povinnosti klást otázky vestoje, nedůvodný pokud jde o rozhodnutí o zákazu pořizování zvukového záznamu. K tomu uvedla, že o zákazu rozhodující soudkyně rozhodla procesním způsobem (vydala usnesení), nelze se proto touto otázkou zabývat při výkonu státní správy soudů a stěžovatel má možnost obrátit se na Ústavní soud s ústavní stížností.

Odpověď předsedy krajského soudu na moji výzvu v rámci šetření a jeho následný postup shrnuje část B.2.2. zprávy. Předseda krajského soudu přehodnotil závěry místopředsedkyně krajského soudu, když shledal důvodnou i námitku týkající se rozhodnutí o zákazu pořizování zvukového záznamu. Přijal bezodkladně i opatření k nápravě – o změně stanoviska vyrozuměl jak stěžovatele (kterému se současně omluvil), tak místopředsedkyni krajského soudu, předsedkyni a místopředsedu okresního soudu, které současně požádal, aby rozhodující soudkyně byla uložena písemná výtka.

Kancelář veřejného ochránce práv se dlouhodobě setkává s podněty, v nichž stěžovatelé namítají nevhodné chování soudních osob nebo narušení důstojnosti řízení v souvislosti s nejrůznějšími aspekty omezování zásady veřejnosti.²¹ Veřejnost soudního jednání představuje jednu ze základních ústavně garantovaných zásad, bez jejíhož důsledného prosazování si nelze představit realizaci práva na spravedlivý proces.²² Veřejnost jednání má zabraňovat utajené, tzv. kabinetní justici.²³ Veřejnost jednání je současně zárukou soudcovské nezávislosti, neboť veřejnost se může přesvědčit o tom, že soudce nejedná a nerozhoduje pod nějakým viditelným dohledem či nátlakem.²⁴

Jedním z důležitých projevů zásady veřejnosti jednání je i možnost pořizování zvukového záznamu z jednání, což potvrdil Ústavní soud v nálezu citovaném v úvodu této části.²⁵ Z dřívějších šetření ochránce vyplývá, že není-li veřejnost vyloučena rozhodnutím ze zákonných důvodů, a nebrání-li pořizování zvukového záznamu důvody uvedené v § 6 odst. 3 zákona o soudech a soudcích, může si účastník řízení a kdokoliv z veřejnosti pořídit záznam ze soudního jednání s vědomím předsedy senátu nebo samosoudce. Zákaz pořízení zvukového záznamu musí být v konkrétním případě náležitě zdůvodněn a pochopitelně musí toto zdůvodnění kopírovat důvody předvídané zákonem – může jimi být výlučně to, že by způsob provádění záznamu narušoval průběh nebo důstojnost jednání.²⁶ Při poměřování práva na ochranu osobnosti a zásady veřejnosti soudního jednání je nutno dát přednost zásadě veřejnosti soudního jednání – otázku možných

21 Viz např. zpráva o šetření ze dne 8. září 2011, sp. zn. 3992 a 3993/2010/VOP, zpráva o šetření ze dne 8. září 2014, sp. zn. 7243/2012/VOP, zpráva o šetření ze dne 11. června 2017, sp. zn. 6194/2016/VOP. Všechny tyto zprávy jsou dostupné on-line z <https://eso.ochrance.cz/Vyhledavani/Search>.

22 Viz čl. 96 Ústavy České republiky, čl. 36, resp. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

23 Viz také nález Ústavního soudu ze dne 8. listopadu 2005, sp. zn. Pl. ÚS 28/04.

24 Sládeček, V., Mikule, V., Syllová, J.: Ústava České republiky. Komentář. ISBN: 978-80-7179-869-9. Praha: C. H. Beck, 2007. s. 798.

25 Nález Ústavního soudu ze dne 14. února 2008, sp. zn. II. ÚS 2672/2007.

26 Viz část C.2.1 zprávy o šetření veřejného ochránce práv ze dne 8. září 2014, sp. zn. 7243/2012/VOP. Zpráva je dostupná on-line z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/4336>.

konfliktů zveřejnění zvukového záznamu s osobnostními právy, případně ochranou osobních údajů dotčených osob, nemá soud řešit ve fázi pořizování záznamu.²⁷ Pokud jde o možnosti obrany proti zákazu pořizování zvukového záznamu, já i mí předchůdci jsme opakovaně připomínali, že není vhodné takové postupy soudců opakovaně předkládat Ústavnímu soudu.²⁸

V těchto otázkách se v posouzení případu zcela shodují se závěry, ke kterým dospěl již na základě mé informace o zahájení šetření (a připojené výzvy k vyjádření) předseda krajského soudu. Nemohu souhlasit s tím, jak případ posoudila místopředsedkyně krajského soudu a vedení okresního soudu. Oceňuji, že předseda krajského soudu zajistil rychlé a účinné zjednání nápravy.

Předsedkyni okresního soudu žádám o vyrozumění, zda rozhodující soudkyni uložila v souladu s pokynem předsedy krajského soudu výtku, případně jaká další opatření k nápravě přijala. V tomto ohledu bych považoval přinejmenším za vhodné, aby vedení okresního soudu vyrozumělo o výsledku prověření stížnosti a závěrech předsedy krajského soudu také ostatní soudce na některé z pravidelných porad.

C.2 K postupu státní správy soudu při řešení námitek týkajících se zákazu pořizování zvukových záznamů

Ve zprávě považuji za nezbytné vyjádřit se k rozdílnému pohledu na otázku, zda mají být námítky týkající se zákazu pořizování zvukových záznamů řešeny vedením soudu v rámci tzv. stížnostního mechanismu (při vyřizování stížností), anebo zda se jimi má vedení soudu zabývat výlučně při výkonu svých dohledových pravomocí.

Úkolem vedení soudu při výkonu státní správy soudu je mj. dbát o důstojnost jednání a dodržování zásad soudcovské etiky v řízeních vedených u soudu. K tomu účelu provádí проверки soudních spisů, dohlíží na úroveň soudních jednání a vyřizuje stížnosti.²⁹ Na orgány státní správy soudů se lze obracet se stížnostmi, jen jde-li o průtahy v řízení nebo o nevhodné chování soudních osob anebo narušování důstojnosti řízení před soudem.³⁰ Výkon státní správy soudů nesmí zasahovat do nezávislosti soudů.³¹

27 Viz závěrečné stanovisko veřejného ochránce práv ze dne 9. prosince 2011, sp. zn. 3992/2010/VOP, stanovisko je dostupné on-line z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/1556>.

28 Viz např. část C.2.2 zprávy o šetření ze dne 8. září 2014, sp. zn. 7243/2012/VOP. Zpráva je dostupná on-line z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/4336>. V ní také poukazují na to, že podání ústavní stížnosti „nabízí řešení v rovině ústavněprávní, nikoliv v rovině kárné odpovědnosti soudců. Výsledkem řízení o ústavní stížnosti může být konstatování, že došlo k zásahu do ústavně zaručeného práva, eventuálně zrušení příslušného rozhodnutí soudu. Nedojde však automaticky ke kárnému postihu soudce. Domnívám se, že soudci by měli být schopni sebereflexe ve vazbě na dosavadní rozhodovací praxi Ústavního soudu.“

29 Podle § 126 odst. 2 zákona o soudech a soudcích (předsedové krajských soudů) a podle § 127 odst. 2 (předsedové okresního soudu). Předseda krajského soudu má tyto povinnosti jak ve vztahu k jednáním probíhajícím u daného krajského soudu, tak u okresních soudů v obvodu daného krajského soudu.

30 Podle § 164 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

31 Podle § 118 odst. 2 zákona o soudech a soudcích pro vyřizování stížností je tato zásada zopakována v § 164 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

Předseda krajského soudu ve své odpovědi nastínil názor, že by se obdobnými námitkami neměla státní správa soudů zabývat v rámci vyřizování stížností na „nevhodné chování soudních osob“, ale v rámci výkonu dohledu jakožto podnětem k prošetření, zda se soudce nedopustil porušení povinností uvedených v § 79 až § 83 zákona o soudech a soudcích a zda nespáchal kárné provinění. Uvedl, že zákaz pořízení zvukového záznamu z jednání má *povahu rozhodnutí*, je tak projevem výkonu nezávislé rozhodovací činnosti soudce, čehož důsledkem je nejen to, že na takové rozhodnutí není možné podat přípustnou stížnost (§ 164 odst. 2 zákona o soudech a soudcích), ale také to, že *do tohoto rozhodování nemohou nijak zasahovat ani orgány státní správy soudu* (§ 118 odst. 2 zákona o soudech a soudcích). Uvedl dále, že „postup v řízení“ či „rozhodnutí“ nejsou totéž co nevhodné chování či kárné provinění soudce. „Nevhodným chováním soudních osob“ ve smyslu § 164 odst. 1 zákona o soudech a soudcích je třeba rozumět především takové chování, které překračuje rámec všeobecných pravidel *slušného chování*, lhotejno, zda se tak děje při výkonu soudní činnosti nebo mimo její rámec. Chováním se obecně rozumí *soubor všech vnějších pozorovatelných projevů* činnosti člověka, může se jednat o projevy verbální, nonverbální a třeba i písemné.³²

Oznámením účastníka řízení, jeho zástupce či veřejnosti o tom, že mu bylo v rozporu se zákonem zakázáno pořízení zvukového záznamu z jednání, se podle předsedy krajského soudu mají orgány státní správy soudu zabývat v rámci dohledové činnosti jako podnětem k prošetření, zda se soudce nedopustil *porušení povinností* stanovených v § 79 až § 83 zákona o soudech a soudcích a zda nespáchal kárné provinění. Jinak by orgány státní správy soudu jen stěží mohly dbát o důstojnost jednání a dodržování zásad soudcovské etiky či dohlížet na úroveň soudních jednání. Úkolem orgánu státní správy soudu je posoudit jednání soudce (podle ustanovení § 80 a § 128 zákona o soudech a soudcích) z pohledu kárného navrhovatele. *Zjevné excesy* v postupech soudců řeší orgány státní správy soudů *v rámci soudního dohledu*. Předseda krajského soudu dodal, že tento závěr podle něj podporuje i argumentace obsažená v závěrech zprávy o šetření veřejného ochránce práv, na kterou jsem poukazoval ve své výzvě.³³

Úvodem svého posouzení věci bych chtěl zdůraznit, že **oceňuji důkladnost, s jakou se předseda krajského soudu vypořádal i s touto otázkou**, a to již ve fázi před vydáním zprávy o šetření. Vítám také, že jsme dospěli ke **shodě v tom, že se uvedenými případy státní správa soudů musí zabývat**, již s ohledem na ustálený výklad Ústavního soudu a význam ústavní zásady veřejnosti soudního jednání. Považuji za stěžejní, že se státní správa soudů postaví obdobným případům omezování zásady veřejnosti čelem. Otázka, zda tak učiní v rámci vyřizování stížností nebo v rámci výkonu dohledu, je z tohoto úhlu pohledu vedlejší. Podstatné je, že námitku spočívající v tom, že stěžovateli bylo bez zákonných důvodů znemožněno pořídit zvukový záznam z jednání, vedení soudu řádně prověřil a případně vyvodil odpovídající důsledky.

32 Příkladmo uvedl předseda krajského soudu použití vulgárních slov nebo nadávek, výrazů objektivně způsobilých v dané situaci ponížit nebo urazit člověka, arogantní chování, neodůvodněné zvyšování hlasu, prezentování rasistických, xenofobních nebo jiných diskriminačních názorů.

33 Jednalo se o výše citovanou zprávu sp. zn. 7243/2012/VOP.

Přesto si dovolím s výše popsaným názorem předsedy krajského soudu polemizovat a uvést několik argumentů na podporu zachování možnosti zabývat se těmito námitkami i v rámci stížnostního mechanismu.

Ve svých předchozích šetřeních jsem dospěl k tomu, že státní správa soudů by stížnosti obsahující námitky nezákonného zákazu pořizování zvukového záznamu neměla odmítat jako nepřipustné s odkazem na nezávislou rozhodovací činnost soudu, ale měla by je přijmout, prošetřit a vyřídit jako důvodné či nedůvodné v režimu stížností na nevhodné chování soudních osob nebo narušování důstojnosti řízení.³⁴ Orgán státní správy soudu by při vyřizování stížnosti měl prověřit postup soudce v jednacím síni, zejména zjistit, zda se soudce vůbec zabýval posuzováním důvodů pro zákaz pořizování zvukového záznamu. Připomínám, že k tomuto závěru o použitelnosti stížnostního mechanismu se přiklonil i odbor dohledu Ministerstva spravedlnosti.³⁵

Vycházím přitom z toho, že **pojem „nevhodné chování soudních osob“** není zákonem o soudech a soudcích ani jiným právním předpisem definován, jedná se tak o neurčitý právní pojem, jehož obsah je nutno naplnit až výkladem. Ochránce dlouhodobě vykládá tento pojem zjevně širěji, než jak nastínil předseda krajského soudu, který jej váže spíše na porušení obecných zásad slušnosti. Ve shodě s dlouhodobým výkladem ochránce³⁶ chápu nevhodné chování jako opak chování „vhodného“, které popisuje zákon o soudech a soudcích v § 79 až § 83 (tedy v ustanoveních, na které poukázal i předseda krajského soudu, ovšem ve vztahu ke kárné odpovědnosti soudců). V tomto smyslu je zákonem předvídaným „vhodným“ chováním mj. i to, že soudce vykonává svědomitě svou funkci a zdrží se při výkonu funkce všeho, co by mohlo narušit její důstojnost nebo ohrozit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů;³⁷ je povinen vykonávat svou funkci v souladu se zájmem na řádném výkonu soudnictví a při své rozhodovací činnosti je povinen poskytnout každému účastníku řízení anebo jeho zástupci plnou možnost k uplatnění jejich práv;³⁸ soudce nese odpovědnost za svou odbornou úroveň při výkonu soudcovské funkce.³⁹

Předseda krajského soudu považuje dále za důležité, že **o zákazu rozhodla rozhodující soudkyně procesním způsobem**. Z toho důvodu již podle předsedy krajského soudu nelze řešit věc v rámci stížnosti, protože by se jednalo o zásah do nezávislého výkonu soudní moci podle § 164 odst. 2 zákona o soudech a soudcích. K tomu však namítám, že i výkon dohledu vedením soudu podléhá stejnému omezení nezasahovat do nezávislosti soudní moci (viz § 118 odst. 2 zákona o soudech a soudcích). Pokud bych přistoupil na tvrzení, že

34 Viz např. zpráva o šetření ze dne 11. června 2017, sp. zn. 6194/2016/VOP. Zpráva je dostupná on-line z <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/5646>.

35 Sdělení odboru dohledu Ministerstva spravedlnosti ze dne 5. října 2014, č. j. MSP-1107/2014-OD-DOH/3.

36 Podrobněji viz Sborník Stanoviska: Státní správa soudů [on-line]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 9. 9. 2020]. ISBN 978-80-87949-13-9, s. 59 a násl. Dostupný on-line z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/sborniky_stanoviska/Sbornik_Statni-sprava-soudu.pdf.

37 Viz § 80 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

38 Viz § 80 odst. 3 zákona o soudech a soudcích.

39 Viz § 82 zákona o soudech a soudcích.

jakmile soudce rozhodne o určité otázce procesním způsobem, jedná se o výkon nezávislé rozhodovací činnosti, do které je vždy a za všech okolností státní správě soudu zapovězeno zasahovat, musel by tento závěr shodně dopadnout i na provádění dohledových úkonů.

Ve svých šetřeních jsem zdůraznil i ve vztahu ke stížnostnímu mechanismu, že **hranice mezi jednáním soudce podléhajícím prošetření na základě stížnosti a výkonem rozhodovací činnosti** není vždy předem zřejmá; nevhodného chování se soudce může dopustit právě při realizaci některých procesních kroků, neboť jimi může vzbudit určité podezření anebo oslabit důvěru v nezávislé, nestranné a spravedlivé rozhodování soudů.⁴⁰ Obecně platí, že vedení procesu a aplikace právních předpisů v rámci soudního řízení je nepochybně otázkou nezávislé rozhodovací činnosti. Nezávislost soudců však není bezbřehá, a proto lze v zájmu zachování vysokých požadavků kladených na práci soudce, jakož i důvěry veřejnosti v činnost soudů, určitá flagrantní porušení zákonů postihovat i jako kárné provinění.⁴¹

Ze skutečnosti, že ve vztahu ke kárné odpovědnosti soudců judikatura kárného senátu Nejvyššího správního soudu výslovně dovodila, že v některých případech je soudce možno shledat odpovědným i v souvislosti se zvoleným procesním postupem (a sice tam, kde se jedná o zjevný excus v postupu soudce⁴²), nelze však podle mého dovodit, že by se těmito zjevnými excesy mělo vedení soudu zabývat pouze při výkonu dohledu. Je to jen logickým důsledkem toho, že proti vyřízení stížnosti vedením soudu se nelze bránit soudní cestou.⁴³ Zdůrazňuji, že **dohled a stížnostní mechanismus ve státní správě soudů mají stejný účel, kterým je kontrola důstojnosti jednání a dodržování zásad soudcovské etiky u soudů.**⁴⁴ Platí-li závěr kárné judikatury, že nezávislost soudní moci není bezbřehá, tzn., nemá chránit svévolný, zjevně (ve smyslu zjevného excusu) nezákonný, či dokonce protiústavní postup soudce, je podle mého názoru vedlejší, zda se takovému jednání státní správa soudu postaví v rámci výkonu dohledu, nebo v souvislosti s vyřízením stížnosti. V obou případech může zjištění vedení soudu o tom, že k obdobnému postupu u jeho soudu dochází, vést k opatřením předvídaným zákonem o soudech a soudcích (výtky, podání kárného návrhu).

40 Blíže viz také Sborník Stanoviska: Státní správa soudů [on-line]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 9. 9. 2020]. ISBN 978-80-87949-13-9, s. 60 – 61. Dostupný on-line z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/sborniky_stanoviska/Sbornik_Statni-sprava-soudu.pdf.

41 Viz část C. 2. 2 zprávy ze dne 8. září 2014, sp. zn. 7243/2012/VOP. Ve vztahu k opakovanému nerespektování závazného právního názoru shodně viz rozhodnutí kárného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 10. května 2011, č. j. 13 Kss 11/2010-51, a nález Ústavního soudu ze dne 16. listopadu 2011, sp. zn. I. ÚS 2420/11.

42 Z kárné judikatury Nejvyššího správního soudu v tomto ohledu vyplývá, že k posouzení účelnosti a efektivnosti úkonů prováděných soudcem jsou primárně povolány odvolací soudy. Výjimkou jsou případy, kdy by se jednalo o zcela zjevný excus (ve smyslu naprosté iracionality). Jinak je konkrétní postup v řízení výlučně věcí úvahy soudce. Viz např. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 3. 2014, sp. zn. 16 Kss 9/2013, ze dne 21. 1. 2019, sp. zn. 11 Kss 7/2018. Všechna rozhodnutí jsou dostupná on-line z <http://www.nssoud.cz>.

43 Viz např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 12. 2010, č. j. 4 Aps 2/2010-44, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 11. 2012, č. j. 5 As 43/2012-40, a další.

44 Viz § 126 odst. 2 věta první a § 127 odst. 2 věta první zákona o soudech a soudcích.

Závěrem podotýkám, že i pokud bych přistoupil na užší výklad „nevhodného chování soudce“, stížností podanou k vedení soudu je možno se bránit nejen v případě nevhodného chování soudních osob, ale také v případě „narušování důstojnosti řízení před soudem.“ Pokud by nebylo možno námitky stěžovatele podřadit pod nevhodné chování soudních osob, domnívám se, že do rámce narušování důstojnosti řízení spadají. Vede mě k tomu i závěr předsedy krajského soudu, který právě s ohledem na možné narušení důstojnosti řízení před soudem požádal vedení okresního soudu o to, aby přijalo opatření k nápravě a uložilo rozhodující soudkyni výtku.

Této otázce jsem považoval za důležité věnovat se podrobněji, protože bych byl rád, aby se předseda krajského soudu seznámil s mým pohledem a sdělil mi k němu své stanovisko.

C.3 K dalším námitkám a jejich vyřízení vedením okresního a krajského soudu

Pokud jde o **vyžadování povinnosti mluvit vestoje** ze strany rozhodující soudkyně, souhlasím plně se závěrem, ke kterému dospěla místopředsedkyně krajského soudu. Tuto námitku tedy podle mého názoru vyřešila uspokojivě sama státní správa soudů v rámci stížnostního mechanismu.

Krátce se vyjádřím také ke **stížnosti na nevhodné chování místopředsedy okresního soudu**, kterou stěžovatel a jeho právní zástupce podali v souvislosti s tím, jak místopředseda okresního soudu vyřídil jejich druhou stížnost.

Obsah stížnosti na nevhodné chování místopředsedy okresního soudu a její vyřízení je shrnuto výše v části **B.1.3 zprávy. Odpověď předsedkyně okresního soudu** na mou výzvu je shrnuta v části **B.2.1 zprávy**. Předsedkyně okresního soudu stížnost vyřídila jako nedůvodnou s tím, že způsob vyřízení stížnosti nemůže zakládat nevhodné chování místopředsedy okresního soudu.

Domnívám se, že uvedený závěr předsedkyně okresního soudu je správný. Vychází přitom z § 164 odst. 1 zákona o soudech a soudcích, podle kterého jsou stěžovatelé oprávněni obracet se na orgány státní správy soudů se stížnostmi, jen jde-li o průtahy v řízení nebo o nevhodné chování soudních osob, anebo narušování důstojnosti řízení před soudem. Stížnost je jedním z prostředků, které mají vést k zabezpečení toho, aby soudní řízení byla vedena bez zbytečných prodlev, důstojně a aby se soudní osoby chovaly vhodně.⁴⁵

Stížnost na nevhodné chování má sloužit k nápravě určitých vad řízení, nikoliv k odstraňování pochybení na straně státní správy soudu. Nesouhlasí-li fyzické či právnické osoby s tím, jak orgán státní správy soudů vyřídil jejich stížnost na nevhodné chování soudních osob či narušování důstojnosti řízení, zákon o soudech a soudcích jim k tomu jako prostředek nápravy nabízí možnost obrátit se se svým nesouhlasem na nadřízený správní orgán.⁴⁶

45 Grygar, J.: Zákon o soudech a soudcích. Komentář. ISBN: 978-80-7598-162-2. Wolters Kluwer ČR, Praha: 2018.

46 Viz § 174 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

Současně však považuji za vhodné připomenout, že zákon o soudech a soudcích zakládá zvláštní **kárnou odpovědnost pro funkcionáře soudu**, tj. pro předsedy a místopředsedy soudů v souvislosti s tím, jak plní své úkoly na úseku státní správy soudů.⁴⁷ Kárným proviněním může být porušení povinností při výkonu funkce ve státní správě soudu. Bude vždy záležet na rozsahu či závažnosti jednání soudního funkcionáře. I správné vyřizování stížností patří mezi zákonné povinnosti. Domnívám se tedy, že i vyřízení stížností jako nedůvodných, třebaže měly být shledány důvodnými, by za určitých okolností mohlo být považováno za porušování povinností funkcionáře soudu při plnění úkolů státní správy soudů, zvláště pokud by se dělo opakovaně (systémově) bez náležité sebereflexe. Funkcionář soudu se může kárného provinění dopustit i tím, že toleruje nevhodné či nedůstojné postupy, kterými může dojít k ohrožení důvěry veřejnosti ve spravedlivé, nezávislé, nestranné a odborné rozhodování soudů.⁴⁸

Jestliže v daném případě ve shodě s místopředsedkyní krajského soudu a předsedou krajského soudu dovozují, že rozhodující soudkyně se dopustila excesu, který je hoden výtky, domnívám se, že určitou míru sebereflexe by mělo projevit i vedení soudu, které stížnost v jedné části vyhodnotilo jako nedůvodnou (povinnost promlouvat vestoje) a v druhé části se jí nezabývalo ani v rámci dohledové činnosti (zákaz pořádit zvukový záznam).

D. Informace o dalším postupu

Podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv zprávu o šetření zasílám Mgr. Ludmile Novotné, předsedkyni Okresního soudu v Třebíči, s žádostí, aby se vyjádřila k mým závěrům a informovala mě o přijatých opatřeních k nápravě, a to **ve lhůtě 30 dnů**.

Zprávu o šetření zasílám dále JUDr. Milanu Bořkovi, předsedovi Krajského soudu v Brně, s žádostí, aby se vyjádřil k mým závěrům (zejména k části C.2 zprávy). Dovoluji si požádat o vyjádření v téže lhůtě 30 dnů.

Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu zasílám rovněž stěžovateli.

Brno 30. září 2020

JUDr. Stanislav Křeček v. r.
veřejný ochránce práv

47 Viz § 87 odst. 2 zákona o soudech a soudcích.

48 Více viz Sborník Stanoviska: Státní správa soudů [on-line]. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv [cit. 9. 9. 2020]. ISBN 978-80-87949-13-9, s. 59 – 60. Dostupný on-line z https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/Publikace/sborniky_stanoviska/Sbornik_Statni-sprava-soudu.pdf.

(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)